

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 czerwca 2024 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Grubba (przewodniczący)
SSN Jacek Błaszczyk (sprawozdawca)
SSN Kazimierz Klugiewicz

Protokolant Agnieszka Niewiadomska

przy udziale prokuratora del. do Prokuratury Krajowej Krzysztofa Urgacza
w sprawie **R. W.**

skazanego z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k.

w zw. z art. 35 § 1 k.k. i in.

po rozpoznaniu w Izbie Karnej na rozprawie

w dniu 19 czerwca 2024 r.,

kasacji wniesionej przez Prokuratora Generalnego - na korzyść

od wyroku Sądu Okręgowego w Gdańsku

z dnia 27 kwietnia 2023 r., sygn. akt V Ka 319/23,

utrzymującego w mocy wyrok Sądu Rejonowego w Starogardzie Gdańskim

z dnia 28 kwietnia 2022 r., sygn. akt II K 1232/21,

**1. uchyla zaskarżony wyrok w części utrzymującej w mocy
wyrok Sądu Rejonowego, a dotyczącej środka karnego w postaci
zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej przez R. W. i w tym
zakresie przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania Sądowi
Okręgowemu w Gdańsku w postępowaniu odwoławczym;**

2. zasądza od Skarbu Państwa na rzecz adw. M. P. - Kancelaria Adwokacka w W. - kwotę 1476 (tysiąc czterysta siedemdziesiąt sześć) złotych, w tym 23% VAT, tytułem opłaty za obronę z urzędu skazanego w postępowaniu kasacyjnym;

3. obciąża Skarb Państwa kosztami sądowymi postępowania kasacyjnego.

Jacek Błaszczuk Jerzy Grubba Kazimierz Klugiewicz

UZASADNIENIE

M. P. został oskarżony o to, że:

1. w dniu 11 lipca 2021 roku w S. poprzez używanie słów powszechnie uznanych za obelżywe znieważył funkcjonariuszy policji M. O. i K. L. podczas i w związku z wykonywaniem przez nich obowiązków służbowych, tj. o popełnienie czynu z art. 226 § 1 k.k.;
2. w dniu 11 lipca 2021 roku w Starogardzie Gdańskim groził funkcjonariuszowi policji M. O. uszkodzeniem ciała, która to groźba wzbudziła u pokrzywdzonego uzasadnioną obawę, że może zostać spełniona, tj. o popełnienie czynu z art. 226 § 1 k.k.;
3. w okresie od stycznia 2019 roku do 24 lutego 2021 roku i od 26 kwietnia 2021 roku do 11 lipca 2021 roku w S., działając w warunkach powrotu do przestępstwa, w ciągu 5 lat po odbyciu w okresach od 5 marca 2017 roku do 5 marca 2018 roku i od 25 lutego 2021 roku do 26 kwietnia 2021 roku co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokami Sądu Rejonowego w Tczewie w sprawach o sygn. akt II K 617/14 i II K 670/20 za przestępstwa z art. 209 § 1 k.k. znęcał się nad małoletnią X.Y. lat 11 w ten sposób, że wszczynał awantury podczas których wyzywał małoletnią „ty śmierzdielu, ty nieuku”, używał wobec małoletniej słów wulgarnych i uznanych za obelżywe tj. „ty kurwo”, popychał ją, wykręcał ręce, z dużą siłą chwycił za nadgarstki i ramiona, które wykręcał do tyłu, uderzał w twarz oraz pośladki, a nadto we wrześniu 2020 roku siłą wyciągnął małoletnią X.Y. do łazienki, szarpnął za rękę w wyniku czego małoletnia uderzyła głową we framugę drzwi

w wyniku czego doznała obrażenia głowy, a w dniu 11 lipca 2021 roku szarpnął małoletnią X.Y. , następnie z dużą siłą uniósł ją do góry, w wyniku czego małoletnia doznała obrażeń ciała w postaci złamania obojczyka, tj. o popełnienie czynu z art. 207 § 1 k.k. w zw. z art. 64 § 1 k.k.

Sąd Rejonowy w Starogardzie Gdańskim w dniu 28 kwietnia 2022 roku, w sprawie o sygn. akt II K 1232/21, wydał wyrok, mocą którego:

1. oskarżonego R. W. uznał za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie pierwszym części wstępnej wyroku z tym doprecyzowaniem, że oskarżony znieważył funkcjonariuszy słowami „psy jebane, wypierdalać z domu”, czyn ten zakwalifikował jako występki z art. 226 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 226 § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 3 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym;
2. oskarżonego R. W. uznał za winnego popełnienia czynu opisanego w punkcie drugim części wstępnej wyroku z tym doprecyzowaniem, że oskarżony odgrażał się M. O., że „ma pamięć do twarzy. S.. jest mały i jego koledzy się nim zajmą oraz, że będzie miał wypadek”, czyn ten zakwalifikował jako występki z art. 190 § 1 k.k. i za to, na podstawie art. 190 § 1 k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu karę 3 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym;
3. w ramach czynu opisanego w punkcie trzecim części wstępnej wyroku oskarżonego R. W. uznał za winnego tego, że: w okresie od stycznia 2019 roku do 24 lutego 2021 roku i od 26 kwietnia 2021 roku do 11 lipca 2021 roku w S., działając w warunkach powrotu do przestępstwa, w ciągu 5 lat po odbyciu w okresie od 5 marca 2017 roku do 5 marca 2018 roku co najmniej 6 miesięcy kary pozbawienia wolności orzeczonej wyrokiem Sądu Rejonowego w Tczewie w sprawie o sygn. akt II K 617/14 za przestępstwo z art. 209 § 1 k.k., znęcał się fizycznie i psychicznie nad biologiczną córką swojej życiowej partnerki J. F. , tj. małoletnią X.Y. w ten sposób, że wszczynał wobec niej awantury podczas których wyzywał małoletnią słowami obraźliwymi, wulgarnymi oraz uznawanymi

za obelżywe takimi jak: „ty śmierzdielu, ty nieuku, ty kurwo” godząc w poczucie własnej wartości pokrzywdzonej, a nadto uderzał i popychał w/w. wykręcał ręce, z dużą siłą chwycił za nadgarstki i ramiona, które wykręcał do tyłu, a nadto we wrześniu 2020 roku szarpnął pokrzywdzoną za rękę w wyniku czego małoletnia uderzyła głową we framugę drzwi co spowodowało powstanie podbiegnięć krwawych w powłokach głowy w okolicy czołowej po stronie prawej, czyn ten zakwalifikował jako występki z art. 207 § 1 k.k. i za to na mocy art. 207 § 1 k.k. przy zastosowaniu art. 37b k.k. w zw. z art. 34 § 1 i § 1a pkt 1 k.k. w zw. z art. 35 § 1 k.k. wymierzył oskarżonemu wykonywaną w pierwszej kolejności karę 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 1 roku i 6 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym;

4. na podstawie art. 85 § 1 k.k., art. 86 § 1 i 3 k.k. i art. 87 § 2 k.k. połączył orzeczone wobec oskarżonego w punktach I-III wyroku jednostkowe kary pozbawienia wolności i ograniczenia wolności i w ich miejsce wymierzył oskarżonemu wykonywaną w pierwszej kolejności karę 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz karę 1 roku i 10 miesięcy ograniczenia wolności, polegającą na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym;
5. na podstawie art. 63 § 1 k.k. na poczet orzeczonej w punkcie IV wyroku kary pozbawienia wolności zaliczył okres rzeczywistego pozbawienia wolności w sprawie w postaci zatrzymania w dniu 11 lipca 2021 roku przyjmując, iż jeden dzień pozbawienia wolności równa się jednemu dniowi kary pozbawienia wolności;
6. na podstawie art. 41a § 1 i § 4 k.k. zw. z art. 43 § 1 k.k. orzekł wobec oskarżonego środek karny w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej X.Y. na odległość mniejszą niż 50 metrów.

W punktach VII i VIII rozstrzygnął o kosztach postępowania.

Apelację od powyższego wyroku wniósł obrońca R. W. zaskarżając orzeczenie na korzyść oskarżonego w części dotyczącej orzeczenia o karze. Zarzucił orzeczeniu: rażącą niewspółmierność wymierzonej oskarżonemu kary łącznej w wymiarze 3 miesięcy pozbawienia wolności oraz kary 1 roku i 10 miesięcy

ograniczenia wolności polegającej na obowiązku wykonywania nieodpłatnej kontrolowanej pracy na cele społeczne w wymiarze 40 godzin w stosunku miesięcznym, która to kara przy uwzględnieniu warunków osobistych, celów wychowawczych i zapobiegawczych jest w sposób jaskrawy surowa.

Podnosząc powyższy zarzut obrońca wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez „wymierzenie oskarżonemu łagodnej kary”.

Sąd Okręgowy w Gdańsku wyrokiem z dnia 27 kwietnia 2023 roku, w sprawie o sygn. akt V Ka 319/23, zaskarżony wyrok utrzymał w mocy.

Kasację od tego orzeczenia wniósł Prokurator Generalny, który zarzucił rażące i mające istotny wpływ na treść orzeczenia naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie art. 433 § 1 k.p.k. w zw. z art. 440 k.p.k., polegające na zaniechaniu rozpoznania apelacji obrońcy oskarżonego wywiedzionej od orzeczenia Sądu I instancji poza granicami stawianych w niej zarzutów i w konsekwencji utrzymaniu w mocy rażąco niesprawiedliwego rozstrzygnięcia zawartego w pkt VI części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego w zakresie środka karnego, mimo iż zapadło ono z rażącym naruszeniem przepisów prawa materialnego, a mianowicie art. 43 § 1 k.k. w zw. z art. 41a § 1 k.k. i w zw. z art. 39 pkt 2b k.k. polegającym na orzeczeniu wobec oskarżonego R. W. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej X.Y. na odległość mniejszą niż 50 metrów bez wskazania okresu obowiązywania tego środka, podczas gdy przepis art. 43 § 1 k.k. wskazuje, że zakazy wymienione w art. 39 pkt 2 - 2b k.k. orzeka się w latach, od roku do lat 15, co obliguje sąd do określenia czasokresu obowiązywania środka karnego i nakładało na sąd odwoławczy obowiązek zmiany rażąco niesprawiedliwego w tej mierze orzeczenia Sądu I instancji.

Skarżący wniósł o uchylenie wyroku w zaskarżonej części i przekazanie sprawy w tym zakresie Sądowi Okręgowemu w Gdańsku do ponownego rozpoznania w postępowaniu odwoławczym.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Kasacja jest zasadna.

Wyrok Sądu odwoławczego w części utrzymującej w mocy rozstrzygnięcie zawarte w pkt VI części dyspozytywnej wyroku Sądu Rejonowego o orzeczeniu wobec oskarżonego R. W. środka karnego w postaci zakazu zbliżania się do

pokrzywdzonej X.Y. jest wadliwy, gdyż zapadł z rażącym i mającym istotny wpływ na jego treść naruszeniem przepisów prawa procesowego i materialnego wskazanych w zarzucie kasacji.

Sąd Rejonowy orzekając wobec oskarżonego R. W. na podstawie art. 41a § 1 k.k. środek karny w postaci zakazu zbliżania się do pokrzywdzonej X.Y. na odległość mniejszą niż 50 metrów pominął wynikający z treści art. 43 § 1 k.k. obowiązek określenia czasu obowiązywania tego zakazu, nadając mu tym samym charakter bezterminowy. Uchybienie to ma istotny wpływ na treść wyroku, albowiem niewskazanie okresu obowiązywania środka karnego powoduje, że nie wiadomo jak długo ma on być wobec oskarżonego wykonywany. Jednocześnie podzielić należy pogląd Sądu Najwyższego, że „w związku z ustawowym wymogiem określenia w wyroku, jak długo zakaz ma trwać, wykluczona jest możliwość precyzowania dopiero w postępowaniu wykonawczym okresu zakazu. Czasu obowiązywania zakazu nie da się więc określić wykorzystując dyspozycję art. 13 § 1 k.k.w. i zasadę *in dubio pro reo*” (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 listopada 2008 roku, V KK 256/08, OSNwSK 2008, poz. 2298 oraz z dnia 21 lutego 2021 roku, IV KK 520/20).

Naruszenie przez Sąd Rejonowy ustawowego wymogu określenia czasu trwania zakazu wymienionego w art. 39 pkt 2b k.k. należało uznać w szczególności za rażące uchybienie przepisom prawa karnego materialnego.

Wprawdzie uchybienie to nie zostało podniesione we wniesionej na korzyść oskarżonego przez jego obrońcę apelacji, tym niemniej Sąd II instancji zobligowany był nie tylko do należytego rozpoznania apelacji zgodnie z treścią art. 433 § 2 k.p.k., ale też do rozważenia z urzędu, niezależnie od zarzutów środka odwoławczego, czy utrzymanie w mocy zaskarżonego orzeczenia nie będzie rażąco niesprawiedliwe. Obowiązek ten wynika z treści art. 433 § 1 k.p.k., zgodnie z którym sąd odwoławczy rozpoznaje sprawę w granicach zaskarżenia, a w zakresie szerszym w wypadkach wskazanych w art. 435 k.p.k., art. 439 § 1 k.p.k. art., 440 k.p.k. i art. 455 k.p.k. Oznacza to, że sąd *ad quem* ma obowiązek dokonania kontroli zaskarżonego orzeczenia pod względem merytorycznym i prawnym nie tylko w granicach środka odwoławczego, ale także z urzędu, niezależnie od tych granic, w celu stwierdzenia, czy utrzymanie w mocy orzeczenia nie będzie w sposób rażący naruszać poczucia sprawiedliwości. „Rażąca niesprawiedliwość” może być przy tym związana z każdą

określoną w art. 438 k.p.k. podstawą odwoławczą, w tym także z taką obrazą prawa materialnego, która nie tylko umożliwia, ale wręcz nakazuje wyjście poza podniesione w środku odwoławczym zarzuty i zmianę nieprawomocnego orzeczenia na korzyść oskarżonego.

Uznanie przez Sąd Okręgowy za niezasadną apelacji wniesionej przez obrońcę oskarżonego R. W. i utrzymanie w mocy wyroku Sądu Rejonowego nastąpiło w wyniku wadliwej kontroli odwoławczej nieprawomocnego orzeczenia i doprowadziło do rażącej niesprawiedliwości orzeczenia w zakresie rozstrzygnięcia o środku karnym, bowiem brak określenia czasu jego trwania sprawia, iż może on trwać aż do 15 lat.

Stwierdzone naruszenie prawa, jak wskazano, ma charakter rażący i istotnie wpływa na treść prawomocnego wyroku, która jest w stopniu oczywistym wadliwa. „Brak stosownej konwalidacji wskazanego uchybienia powoduje, że z wyroku Sądu I instancji wynika niekorzystny dla oskarżonego stan prawny wyrażający się brakiem wiedzy na temat rzeczywistej dolegliwości zastosowanego środka i długości jego trwania. Brak określenia okresu obowiązywania orzeczonego zakazu uniemożliwia jego prawidłowe wykonanie i prowadzi do funkcjonowania w obiegu prawnym orzeczenia rażąco niesprawiedliwego i wadliwego” (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 30 stycznia 2020 roku, V KK 522/19).

W orzecznictwie przyjmuje się, że wnioskowanie w środku zaskarżenia o wprowadzenie do orzeczenia określenia terminu środka karnego - w sytuacji, gdy w wyroku nie został on podany, oznacza, że środek ten jest złożony na korzyść oskarżonego. Brak bowiem oznaczenia terminu zakazu sprawiałby, że obowiązywałby on bez ograniczenia czasowego, zwłaszcza, że w postępowaniu wykonawczym usunięcie tego uchybienia nie byłoby możliwe (por. wyroki Sądu Najwyższego: z dnia 14 października 2014 roku, sygn. akt III KK 124/14; z dnia 30 marca 2015 roku, II K 75/15; z dnia 15 listopada 2017 roku, IV KK 284/17 oraz z dnia 17 grudnia 2020 roku, I KK 170/20).

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy w postępowaniu odwoławczym Sąd Okręgowy w Gdańsku będzie miał na uwadze podniesione okoliczności i wyda rozstrzygnięcie odpowiadające przepisom prawa.

Z tych też względów orzeczono jak w wyroku.

[J.J.]

[ał]]

Jacek Błaszczyk Jerzy Grubba Kazimierz Klugiewicz